

Woord vooraf

Voor u ligt *De nieuwe rijsschool. Een beweegbaar prentenboek met rijmen*. De facsimile-uitgave en het begeleidende boek zijn het resultaat van het werk van verzamelaar Aernout Borms en paper engineer Kees Moerbeek. Zij namen het initiatief om *De nieuwe rijsschool* uit 1856 opnieuw uit te geven. *De nieuwe rijsschool* wordt gezien als het eerste beweegbare prentenboek in zijn soort, een mijlpaal in de ontwikkeling van het kinderboek. Het enig bekende exemplaar van dit prentenboek dat bewaard is gebleven, bevindt zich in de collectie van de Koninklijke Bibliotheek (KB), de nationale bibliotheek van Nederland. Ik heb namens de KB met veel plezier medewerking verleend aan dit bijzondere project.

De Koninklijke Bibliotheek heeft *De nieuwe rijsschool* in 2007 aangekocht op een veiling. Op dat moment was er niets bekend over de provenance van het werk, alleen dat het afkomstig was uit familiebezit. Inmiddels heeft de verkopende partij, dr. O.J.J. Cluysenaer, verteld dat het prentenboek afkomstig is uit de bibliotheek van zijn grootvader, mr. J. Witkop, assuradeur te Rotterdam. De heer Witkop heeft *De nieuwe rijsschool* zeer waarschijnlijk in de jaren dertig van de twintigste eeuw gekocht op een veiling. Hij bezocht regelmatig veilingen in Den Haag en Rotterdam en hij verzamelde op een breed terrein: van Chinees porselein en meubels tot werken van de Haagse School en boeken. In de jaren vijftig mochten zijn kleinkinderen de boeken inkijken en er zelfs mee spelen! De heer Cluysenaer beseft pas onlangs welk een voorrecht dat was.

De nieuwe rijsschool verkeerde bij aankomst in de KB in redelijke staat. Om het boek zo goed mogelijk te kunnen bewaren is het behandeld in het restauratieatelier van de KB. Enkele vlekken zijn droog gereinigd met gum en valse vouwen zijn vlak gemaakt. Verder zijn er scheuren en rafelranden geplakt met Tylose (een zetmeellijm) en verstevigd met transparant Japans papier. Hiermee zijn ook enkele insteeklipjes van de losse onderdelen verstevigd en hersteld. Het boek is voorzien van een beschermend omslag van zuurvrij

Preface

Before you lies *De nieuwe rijsschool* [The new riding school], a movable picture book with rhymes. The facsimile and accompanying book are the result of the work of collector Aernout Borms and paper engineer Kees Moerbeek. They took the initiative to republish *De nieuwe rijsschool* that originates from 1856. *De nieuwe rijsschool* is considered the first movable picture book of its sort, a revolutionary milestone in the development of children's books. The only known copy of the picture book can be found in the collection of the National Library of the Netherlands (Koninklijke Bibliotheek, KB). On behalf of the KB, I have enjoyed cooperating in this exceptional project.

The National Library bought *De nieuwe rijsschool* at an auction in 2007. At that moment nothing was known about the provenance of the work - only that it was family-owned. In the meantime the vendor, dr. O.J.J. Cluysenaer, informed the KB that the picture book originated from his grandfather's library; mr J. Witkop - an insurer residing in Rotterdam-. Mr Witkop probably bought *De nieuwe rijsschool* at an auction in the 1930's. He regularly frequented auctions in The Hague and Rotterdam and had an interest in a broad range of collections: from Chinese porcelain and furniture to works of The Hague School and books. In the 1950's his grandchildren were allowed to browse through the children's books and even play with them! Mr Cluysenaer only now realizes what a privilege that was.

De nieuwe rijsschool was in a reasonable state when it arrived at the National Library. In order to preserve the book in the best possible way, it was treated in our restoration workshop. A few marks were rubbed out and false folds were evened out. Furthermore, tears and frayed edges were glued with Tylose (a glue made from starch) and strengthened with transparent Japanese paper. With this paper a few of the tabs for moving parts were also strengthened and restored. An acid free cardboard protective cover was added to the book, on which instructions were written on how to handle this delicate book.

karton, waarop een instructie is aangebracht hoe met dit kwetsbare boek om te gaan.

Het prentenboek was bij aankoop niet gebonden en er zijn geen gaatjes van bindwerk zichtbaar. De facsimile-uitgave is daarom eveneens ongebonden gebleven. Ook in andere opzichten is het originele exemplaar zo dicht mogelijk benaderd. Zo zijn de tekstbladen, net als die van het origineel, gedrukt op papier van lichtere kwaliteit dan de bladen met gekleurde lithografieën. De losse onderdelen zijn met de hand uitgesneden. In de facsimile-uitgave zijn zelfs de verzamelaars- en bibliotheekaantekeningen uit het origineel overgenomen.

Deze uitgave is opgedragen aan Theo Gielen (1946-2015). Theo was een internationaal erkende autoriteit op het gebied van het beweegbare boek en hij deelde zijn enorme kennis enthousiast met verzamelaars, antiquaren en onderzoekers over de hele wereld. In dit begeleidende boek vindt u het uitgebreide artikel dat hij in 2008 schreef over *De nieuwe rijsschool* voor Movable Stationary. Aernout Borms plaatst in zijn bijdrage het prentenboek in de ontwikkeling van beweegbare boeken die voor 1875 in Nederland zijn uitgegeven. Kees Moerbeek gaat in op de illustraties en laat u verrassende details zien. Tot slot zijn alle rijmen uit het prentenboek overgenomen.

When bought, the picture book was not bound and there are no holes visible relating to a form of binding being used. Therefore the facsimile has not been bound either. In various other respects we have tried to stay as close to the original as possible. The sheets of texts are, as are those of the original, printed on paper of a lighter quality than the sheets with coloured lithographs. The loose parts have been hand cut. Even the notes of collectors and librarians in the original publication have been reproduced in the facsimile.

This publication is dedicated to Theo Gielen (1946-2015). Theo was an internationally recognized authority in the area of movable books and he enthusiastically shared his vast knowledge with collectors, antiquarians and researchers all over the world. In this accompanying book you will find the detailed article he wrote on *De nieuwe rijsschool* for *Movable Stationary* in 2008. Aernout Borms' contribution positions the picture book in the development of movable books published in the Netherlands before 1875.

Kees Moerbeek examines the illustrations and reveals some surprising details. And last but not least; all of the rhymes in the picture book have been reproduced.

Karin Vingerhoets
Collectiespecialist kinderboeken Koninklijke Bibliotheek

Karin Vingerhoets
Curator Children's Books National Library of the Netherlands